

# ภาษาสะท้อนค่านิยมในประเพณีแต่งงานของคนไทยสมัยโบราณ

นางสาว พิมพ์ชนก ราชวงศ์ 5606450020

“สิ่งใดมีชีวิตอยู่ สิ่งนั้นย่อมมีความเจริญ ความเลื่อมและความเปลี่ยนแปลงไปเป็นธรรมดา ที่กล่าวมานี้ เป็นสิ่งที่ใครๆย่อมทราบดี เรื่องประเพณีก็มีลักษณะเป็นทำนองเดียวกัน เพราะประเพณีเป็นสิ่งที่คนสร้าง และเกี่ยวข้องกับคนส่วนรวม ถ้าไม่มีคน ประเพณีก็มีขึ้นไม่ได้ และถ้าไม่มีประเพณี คนก็รวมอยู่เป็นหมู่คณะหรือสังคมไม่ได้”

พระยาอนูมานราชชน กล่าวใน ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต แต่งงาน, 2531

## ประเพณี

ประเพณี มักเกิดจากความเชื่อ กล่าวคือความเชื่อในสิ่งที่มนุษย์ควบคุมไม่ได้ เช่น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือเรื่องผีสิง โดยความเชื่อที่ว่านี้ ลักษณะ ศกุนะสิงห์ (2556, น. 1) กล่าวว่า ความคิด หรือ ความประพฤติที่มนุษย์แสดงออกถึงความนึกคิด ต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อันเกิดจากความกลัว ความไม่รู้ ความไม่เข้าใจที่ไม่สามารถอธิบายออกมาเป็นเหตุผลได้ โดยเชื่อว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องดีหรือเรื่องร้าย ล้วนเกิดจากสิ่งลี้ลับทั้งนั้น จึงเกิดวิธีการที่จะทำให้สิ่งลี้ลับเหล่านั้น พึ่งพอใจ และบันดาลผลดี หรือความสุขแก่ตนและครอบครัว จนวิธีการเหล่านั้น ถูกรับปฏิบัติมายาวนานจนกลายเป็นประเพณี

ประเพณี สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ *จารีตประเพณี* ที่วิธีการที่ถือปฏิบัติ และมีศีลธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง คนในสังคมนั้นจะต้องถือปฏิบัติตาม เพราะฉะนั้นจารีตประเพณีเป็นกฎอย่างหนึ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมเห็นด้วยและไม่ควรละเมิด *ขนบประเพณี* เป็นระบบแบบแผนที่กำหนด มีทั้งทางตรง คือวางระเบียบไว้อย่างชัดเจน และทางอ้อม คือไม่ได้วางระเบียบไว้ชัดเจน แต่เป็นที่รู้โดยทั่วกัน *ธรรมเนียมประเพณี* แนวทางที่ปฏิบัติกันมาจนเคยชินเป็นปกติวิสัย เป็นเรื่อง queทุกคนปฏิบัติกันอย่างทั่วหลาย และเป็นมาตรฐานของสังคมนั้นๆ

ประเพณี แฝงไปด้วยความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติ รวมไปถึงศีลธรรมที่ถือปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน แต่กระนั้นประเพณีก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพแวดล้อม หรือสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะปัจจุบันมีวิทยาการใหม่ๆเข้ามา อาจส่งผลให้การใช้ชีวิตเปลี่ยนแปลงเช่นกัน และวิธีการใช้ชีวิต หรือประเพณีชีวิตเดิมๆ อาจไม่สะดวกในสภาพสังคมแบบใหม่ ดังนั้น ก็อาจจะต้องหาวิธีใหม่เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมใหม่ (วรวิธ, 2549)

แต่กระนั้น ความเจริญของเทคโนโลยีในสังคมปัจจุบัน ก็ไม่อาจทำให้ประเพณีบางประเพณีหายไป ยังมีประเพณีที่สำคัญต่อการใช้ชีวิต หรือประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิต ซึ่งเชื่อว่าเป็นการส่งเสริมความเป็นสิริมงคลให้แก่ชีวิต

ของตนเอง เพื่อทำให้เกิดความสุขทางจิตใจ ตัวอย่างเช่น ประเพณีการเกิด เป็นประเพณีที่สังคมไทยให้ความสำคัญมาก โดยคนสมัยก่อนจะทำพิธีต่างๆ เพื่อป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นในระหว่างตั้งครรภ์ เวลาคลอด หรือกระทั่งหลังคลอดแล้ว เช่น พิธีตัดสะดือ พิธีฝังรกเด็ก เป็นต้น นอกจากประเพณีการเกิดแล้ว ยังมีประเพณีการบวช ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีปลูกเรือน ประเพณีการตาย ฯลฯ หากแต่ในบทความนี้ ผู้เขียนจะขอหยิบยกเอาเพียงแค่ประเพณีการแต่งงานของคนไทยมาอธิบายถึงค่านิยมที่สะท้อนผ่านทางภาษา จากการค้นคว้าของผู้เขียน ไม่ว่าจะเป็นการครองเรือน ลักษณะนิสัยของผู้คนที่สังคมต้องการหลังจากแต่งงาน

## ประเพณีการแต่งงาน

แรกเริ่มเดิมทีมีคำที่ใช้เรียกพิธีแต่งงานอยู่สองคำด้วยกัน นั่นคือ วิวาหมงคล และ อาวาหมงคล ซึ่งสองคำนี้เป็นคำบาลีสันสกฤต ใช้เรียกเมื่อทำพิธีแต่งงานแล้วเจ้าสาวไปอยู่บ้านเจ้าบ่าวว่า วิวาหมงคล และเมื่อเจ้าบ่าวมาอยู่บ้านเจ้าสาวว่า อาวาหมงคล แต่ปัจจุบันสองคำนี้ได้หายไปและเปลี่ยนมาใช้ งานมงคลสมรสแทน (เสถียรโกเศศ, 2551) ประเพณีการแต่งงานของชาวไทยนั้น ดังที่ได้ทราบมีขั้นตอนต่างๆมากมาย แต่หากเทียบกับในอดีตแล้วนั้น ขั้นตอนมากกว่าในปัจจุบันโดยสิ้นเชิง การแต่งงานตามประเพณีไทยโบราณ ฝ่ายชายจะต้องแต่งเข้าบ้านฝ่ายหญิง แต่ฝ่ายหญิงมักไม่มีโอกาสที่จะได้เลือกคู่ครอง กลับกันเป็นฝ่ายชาย หรือไม่แล้ว ผู้เป็นพ่อเป็นแม่จะเลือกหาคู่ครองให้แก่บุตรสาวของตนเอง (ลักษณา, 2556) โดยพิธีแต่งงานผู้เขียนจะขอสรุปเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนแรก *การทาบทาม* โดยทางฝ่ายชายจะจัดหาผู้ใหญ่ที่มีอายุ และน่าเชื่อถือหรือเป็นที่นับหน้าถือตาแก่คนทั้งหลาย ให้ไปเป็น *เฒ่าแก่ทาบทาม* (เฒ่าแก่) ไปเจรจาสู่ขอฝ่ายหญิง และเมื่อสามารถตกลงกันได้แล้วทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ก็จะหาฤกษ์ยามดีในการที่เฒ่าแก่ของฝ่ายชายนั้นจะนำขันหมากเพื่อไปหมั้นหมายฝ่ายหญิง

ขั้นตอนที่ 2 *พิธีหมั้น* โดยเฒ่าแก่จะเป็นคนนำขันหมากหมั้นเพื่อมาขอหมั้นหมายฝ่ายหญิง ขันหมากหมั้นจะต้องใช้ขันใหญ่ 2 ใบ ใบหนึ่งใส่หมากดิบ 8 ผลกับใบพลู 4 เรียงเพราะสมัยก่อน ผู้คนชอบกินหมาก การนำหมากมาใช้ในขันหมากหมั้น ก็ถือเป็นเครื่องต้อนรับ เป็นธรรมเนียมไทยแท้แต่โบราณ อีกใบบรรจุเงิน ทองหมั้น หรือสินสอดของหมั้น แล้วแต่ตกลงกัน โดย *สินสอด* เป็นทรัพย์สินที่ฝ่ายชายมอบให้แก่พ่อแม่ของฝ่ายหญิง ส่วน *ของหมั้น* เป็นทรัพย์สินที่ฝ่ายชายมอบให้ฝ่ายหญิงเพื่อถือเป็นการจองและเป็นหลักประกันที่จะแต่งงานกับฝ่ายหญิง และในสมัยก่อนนั้นนิยมใช้ทองเป็นของหมั้น คำว่า *ของหมั้น* จึงเปลี่ยนเป็นคำว่า *ทองหมั้น* (ลักษณา, 2556)

ขั้นตอนที่ 3 *การปลูกเรือนหอ* จะเป็นหน้าที่ของฝ่ายชายจะต้องเตรียมเรือนหอ ให้ใกล้บริเวณบ้านของฝ่ายหญิง โดยพระภิกษุสงฆ์ตรวจดวงชะตาและกำหนดฤกษ์เพื่อความเป็นมงคล ส่วนขนาดเรือนหอแล้วแต่กำหนด อาจจะเป็นความต้องการของฝ่ายหญิง หรือตกลงร่วมกันทั้งสองฝ่าย เหตุที่ต้องสร้างเรือนหอในพื้นที่ใกล้บ้านฝ่าย

ภาษาสะท้อนค่านิยมในประเพณีแต่งงานของคนไทย

หญิงก็เพื่อป้องกันฝ่ายชายมีหญิงอื่นโดยที่ฝั่งฝ่ายหญิงนั้นไม่รู้ เช่นกันพ่อแม่ฝ่ายหญิงจะสามารถป้องกันบุตรสาวของตนจากการข่มเหง และยังได้ลูกเขยช่วยทำงานอีก

ขั้นตอนที่ 4 พิธีแห่ขันหมากแต่ง ก่อนจะถึงฤกษ์วันแต่งงานหนึ่งวัน เรียกว่า วันสุขดิบ บ้านของฝ่ายหญิงจะมีการทำบุญเลี้ยงพระ จากนั้น จะส่ง ของเลื่อน ไปที่บ้านฝ่ายชาย เพื่อบอกว่าการทำบุญที่บ้านฝ่ายหญิงนั้นสิ้นสุดแล้ว ให้เตรียมขันหมากมาได้ ส่วนฝ่ายจะจัดเตรียม ขันหมากเอก เป็นขันหมากแต่ง บรรจุหมากพลู ไบร็ก ไบสวาด ไบเงิน ไบทอง ข้าวสาร ตรงกลางวางถั่วทอง ถุงาเมล็ด ถุงข้าวเปลือก และเงินทุน ที่ผู้ใหญ่ฝ่ายชายมอบแก่บ่าวสาว เพื่อเป็นทุนก้อนแรกใช้ตั้งตัว ส่วนอีกขันหนึ่งเล็กกว่าขันหมากเอกคือ ขันหมากโท ที่จะจัดขนมมงคล และผลไม้ โดยขันหมากโทนี้ เมื่อมอบให้ฝ่ายหญิงแล้ว ฝ่ายหญิงจะเตรียมไว้เลี้ยงแขกที่มาร่วมงานในวันรุ่งขึ้น และที่จะขาดไม่ได้คือ การจัด เตียบ เป็นสำรับคาวหวานที่เซ่เช่นไหว้ผีบ้านผีเรือน ผีบรรพบุรุษ ฝ่ายหญิงเพื่อขอขมาและขอแต่งงาน เมื่อจัดเตรียมเสร็จแล้ว จึงเคลื่อนขันหมากไปที่บ้านของฝ่ายหญิง

ขั้นตอนที่ 5 พิธีรดน้ำ หรือพิธีชดน้ำ จะถูกจัดขึ้นในตอนเย็นหลังจากที่พระสวดเสร็จแล้ว บ่าวสาวจะถูกสวม มงคลแฝด ก่อนจะรดน้ำ คือใช้ขันตักน้ำมนต์แล้วรดทั่วตัวบ่าวสาว จึงนิยมเรียกกันว่า ชดน้ำ ภายหลังจึงได้เปลี่ยนเป็น ตักน้ำมนต์มารดที่มือแทน เพราะเห็นว่าไม่เป็นการควรที่พระสงฆ์จะรดน้ำให้ทั่วตัวบ่าวสาว

ขั้นตอนที่ 6 ตักบาตรร่วมขัน จะถูกทำในวันรุ่งขึ้น ถือเป็นวันแต่งงาน ก่อนที่จะตักบาตรนั้น จะนิมนต์พระสงฆ์ ให้บ่าวสาวได้ฟังพระสวดมนต์พร้อมกัน แล้วจึงตักบาตรโดยใช้ทัพพีเดียวกัน โดยมีความเชื่อว่า หากตักบาตรร่วมกัน ชาติหน้าจะได้เกิดมาเจอกันอีกครั้ง จะได้อยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยาอีก

ขั้นตอนที่ 7 พิธีส่งตัวเจ้าสาว เมื่อถึง ฤกษ์เรียงหมอน จะมีคู่สามีภรรยาที่ได้รับเชิญมาปูที่นอน ไหว้พระสวดมนต์พร้อมให้พรแก่บ่าวสาว จากนั้นเมื่อถึงฤกษ์ส่งตัว คู่สามีภรรยาที่ถูกเชิญมาจะพาเจ้าบ่าวเข้าหอมอบห้องให้เจ้าสาวไหว้ขอพรผีบรรพบุรุษ แล้วจึงกราบลาบิดามารดาเสร็จแล้ว จึงถูกนำตัวเข้าห้องหอ บางรายฤกษ์ส่งตัวเจ้าสาวเป็นอีกฤกษ์ เจ้าบ่าวก็ต้องนอนเฝ้าเรือนหอจนกว่า พ่อแม่ของฝ่ายหญิงจะนำเจ้าสาวมาส่งให้ตามฤกษ์ส่งตัวเป็นอันสิ้นสุดพิธีแต่งงาน

การแต่งงานสมัยปัจจุบัน อย่างที่ทราบกันแตกต่างจากสมัยโบราณโดยสิ้นเชิง ความเชื่อเก่าก็หายไปตามกาลเวลาที่เปลี่ยน จากเดิมที่ต้องใช้เวลาถึง 2 วัน รวบรัดตัดตอนเหลือเพียงวันเดียว งานแห่ขันหมาก งานตักบาตร วันส่งตัวเจ้าสาวก็รวมอยู่ในวันเดียว บางขั้นตอนก็ถูกตัดออก ถือว่าช่วยประหยัดเวลา ค่าใช้จ่าย เช่นเจ้าบ่าวไม่ต้องนอนเฝ้าหออีกต่อไป สถานที่แต่งงานก็อาจจะไม่ใช่บ้านเจ้าสาว อาจเช่าห้องจัดงานเพื่อไม่ให้เป็นการของฝ่ายเจ้าสาว บางรายอาจมิใช่การแต่งงานแบบไทยเพียงแบบเดียว แต่เป็นผสมระหว่างไทยกับพิธีของชนชาติอื่น ผสมคลุกเคล้าจนบางทีก็แยกไม่ออก กลายเป็นประเพณีใหม่ขึ้นมา เช่น ตอนเช้า อาจจะเป็นพิธีของไทยที่

ภาษาสะท้อนค่านิยมในประเพณีแต่งงานของคนไทย

ตักบาตร เลี้ยงพระ รดน้ำ และตอนบ่ายจึงเป็นพิธีของชาวคริสต์ ที่แต่งงานในโบสถ์ กล่าวคำปฏิญาณ สวมแหวน แต่งงาน แล้วจัดงานเลี้ยงฉลองตอนกลางคืนก็มี แต่บางชั้นตอนก็ถูกเพิ่มขึ้นมาตามกาลเวลาเช่นกัน เช่น ตามกฎหมายจะถือว่าเป็นสามีภรรยา ก็ต่อเมื่อได้จดทะเบียนสมรสแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะมียุคไหนก็ตามน้อยเท่าไร การแต่งงานก็คือการที่คนสองคนใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน อย่างสามีภรรยา เป็นช่วงสำคัญช่วงหนึ่งของชีวิต เพราะชายหญิงที่ต่างสังคม มาอยู่ร่วมกัน ปรับตัวเข้าหากัน เพื่อสร้างครอบครัว

### ถ้อยคำ สำนวน

พิธีแต่งงานถือเป็นพิธีมงคล จึงเห็นได้ว่าหลายๆองค์ประกอบของพิธีแต่งงานไม่ว่าจะเป็น ขนมในพิธี อาหาร การใช้คำเรียกสิ่งต่างๆ ก็ล้วนแต่ต้องใช้เป็นคำที่สุภาพ หรือไม่ก็ต้องคำนึงถึงเสียงที่ใช้เรียกว่าเป็นมงคลต่อบ่าวสาวหรือไม่ หากไม่แล้วก็จะไม่ใช่สิ่งของเหล่านั้น เพราะถือว่าเป็นอัปมงคล

อาหารต้องห้าม อาหารส่วนใหญ่นั้นต้องไม่ให้มีแกงบอน ต้มยำ ตู๋น ปลาจ๋า ปลาเจ้า สลัด โดยคำเหล่านี้มักจะมีเสียงคล้ายกับคำที่มีความหมายไม่ดี (ลักษณา, 2556)

แกงบอน	เสียงคล้าย	ปากบอน
ปลาจ๋า	เสียงคล้าย	ปากปลาจ๋า (คำตำผู้หญิงปากไม่ดี)
ต้มยำ	เสียงคล้าย	ระยำ
ปลาเจ้า	เสียงคล้าย	จับเจ้า (เสร้าน้อย โดดเดี่ยว)
ตู๋น	เสียงคล้าย	ถูกตมตม
สลัด	เสียงคล้าย	สลัดทิ้ง

ผลไม้ต้องห้าม เช่นเดียวกับอาหาร ที่ห้ามใช้ในงานมงคลเพราะเสียงของคำไม่ดี ฟังแล้วดูไม่เป็นมงคล คือ ละครด มังคุด สับปะรด ผู้เขียนคาดว่าคำเหล่านี้ไม่เป็นมงคลเพราะมีคำว่า “คุด” “สับ” เป็นส่วนของคำและความหมายก็ไม่ดีนัก จึงไม่นิยมนำมาใช้ในงานแต่งงาน

เพราะความถือเสียงของคนโบราณ จึงห้ามพูดบางคำในพิธีมงคลเช่นนี้ เพราะจะทำให้ผู้ฟังรู้สึกไม่ดี และหลีกเลี่ยงการใช้คำเหล่านั้น เช่น

อย่า...	เสียงพ้องกับ	หย่า	เสียงไปใช้	ทำแบบนี้ดีกว่า
ตัดเป็นชิ้น	เสียงพ้องกับ	ตัดขาด	เสียงไปใช้	ทำเป็นชิ้น

ขันหมากเลว เป็นอีกคำที่ผู้เขียนค้นคว้าแล้วพบว่า คำว่า “เลว” นั้นไม่ได้มีความหมายในแง่ลบ ดังเช่นในปัจจุบัน แต่มีความหมายว่า ธรรมดาสามัญ (อนุมานราชธน, 2531) แต่เพราะความหมายไม่ดี คำว่าขันหมากเลว จึงถูกเปลี่ยนมาใช้ ขันหมากโท จนมาถึงปัจจุบัน

ภาษาสะท้อนค่านิยมในประเพณีแต่งงานของคนไทย

ในประเพณีแต่งงานเช่นนี้ มักจะพบ ถ้อยคำ สำนวนที่ผู้ใหญ่ให้พรแก่บ่าวสาว หรือจะเป็นสำนวนที่ใช้ในการอบรมสั่งสอนบ่าวสาว ทั้งก่อนแต่งงานและหลังแต่งงานอยู่มากมาย แต่ตามที่คุณเขียนได้ค้นคว้ามีดังนี้

เอาเขามาเลี้ยงพ่อเฒ่า ปานได้ข้าวมาใส่ไหใส่เอี้ย

- ผู้ชายที่แต่งงานแล้วย้ายเข้าไปอยู่บ้านของภรรยา นั่นดีเหมือนได้ข้าวซึ่งนับว่าเป็นสิ่งดี

เอาลูกไก่มาเลี้ยงปู่เลี้ยงย่า ปานเอาผีเอาห่ามาใส่เรือขนาน

- ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วย้ายเข้าไปอยู่ของสามี นั้นไม่ดีเพราะถือว่าเอาโรคร้ายเข้าบ้าน

มีเหย้ามีเรือน

- ผู้ที่แต่งงานแล้ว ทำมาหากินตามลำพัง สามีภรรยา

ให้เย็นเหมือนผัก ให้หนักเหมือนแพง

- ผู้ที่แต่งงานแล้ว ให้มีความหนักแน่นและใจเย็นต่อกันดังผักแพง

ผ้าเดียวเมียเดียว

- คู่แต่งงานที่ไม่มีเมียสอง

พ่อแม่หาให้กระโตงกระเตง หาเอาเองสบายใจดี

- ผู้ที่บิดามารดาหาให้เป็นคู่ครองนั้น ไม่ชอบ ไม่ถูกใจ สู้หาเองไม่ได้

ชายข้างเท้าหน้า หญิงข้างเท้าหลัง

- ผู้ชายจะทำหน้าที่ดูแลครอบครัว เป็นผู้นำครอบครัว ผู้หญิงเป็นผู้ตาม

ดูช้างให้ดูที่หาง ดูนางให้ดูที่แม่

- เวลาผู้ชายเลือกคู่ครอง ให้ดูที่แม่ของฝ่ายหญิง เหมือนตำราดูวัวดูช้างที่ดีให้ดูที่หาง

ชายข้าวเปลือก หญิงข้าวสาร

- ผู้ชายไม่ว่าจะไปอยู่ที่ไหนก็เอาตัวรอดได้ เหมือนข้าวเปลือกงอกได้ แต่ผู้หญิงต้องอาศัยคนอื่น เหมือนข้าวสารที่งอกไม่ได้

ให้ถือไม้เท้ายอดทอง กระบองยอดเพชร

- คำอวยพรให้บ่าวสาวรักกันยืนยาว

เป็นทองแผ่นเดียวกัน

- การที่สองครอบครัวมีลูกชายและลูกสาวที่แต่งงานกัน ถือว่าสองครอบครัวนี้เป็นครอบครัวเดียวกันแล้ว

กินน้ำพริกถ้วยเดียว

- สามีที่แต่งงานแล้วอยู่กับภรรยาของตน

สมกันตั้งกิ่งทองใบหยก

- ชายหญิงที่แต่งงานกันนั้นมีความเหมาะสม ทั้งฐานะ การงาน

ภาษาสะท้อนค่านิยมในประเพณีแต่งงานของคนไทย

หม้ายชั้นหมาก

- ผู้หญิงที่ถูกฝ่ายปฏิเสธการแต่งงาน ทั้งที่ได้  
หมั้นหมายกันแล้ว

เมียสองต้องห้าม

- คำสอนที่ห้ามผู้ชายมีภรรยาบ่อย

มีลูกกวนตัว มีฝวักวนใจ

- ผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว จะมีภาระที่ต้อง  
รับผิดชอบมากขึ้นทั้งดูแลสามี และดูแล  
ลูกน้อย

มีลูกเต็มบ้านมีหลานเต็มเมือง

- คำอวยพร ให้มีลูกหลานมาช่วยดูแลยาม  
แก่ หรือเจ็บไข้

อยู่กับเหี้ยเฝ้ากับเรื่อน

- คำสอนให้ไม่มีบ้านเล็กบ้านน้อย

ให้อยู่เรื่อนเหมือนก้อนเสา ให้เฝ้าเรื่อนเหมือนแมวคราว

- ก้อนเสาเป็นสัญลักษณ์ของความหนักแน่น  
ส่วนแมวคราวนั้นเป็นสัญลักษณ์ของการ  
อยู่กับเหี้ยเฝ้ากับเรื่อน

ผู้ชายไปตายกลางดินกินเรื่อนหน้า ผู้ค้าของเก่าเฝ้าเรื่อนหลัง

- ผู้ชายสามารถไปประกอบอาชีพทางกสิ-  
กรรมได้ แต่ผู้หญิงไม่สามารถทำงานทาง  
กสิกรรมได้ จะต้องอยู่เฝ้าเรื่อน

กันหม้อไม่ทันคำ

- คู่สามีภรรยาที่แต่งงานกันไม่นานก็เลิกรา

อย่านอนซ่ายสตรีจะมีภัย

- ผู้ชายควรนอนด้านขวา เวลามีเหตุคนร้าย  
จู่โจม จะสามารถหยิบจับอะไรได้สะดวก  
เพราะธรรมชาติจะถนัดมือขวามากกว่า

## ค่านิยมที่สะท้อนผ่านภาษา

ภาษาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ที่มนุษย์ใช้ดำเนินชีวิต และสิ่งที่คนในสังคมไทยได้ถือปฏิบัติมาเป็นเวลานาน นั้นกลายมาเป็น ค่านิยม ที่คนไทยเชื่อว่าเป็นสิ่งดี จากการรวบรวมถ้อยคำ สำนวน ในประเพณีแต่งงาน ข้างต้น พบว่า ในสมัยโบราณนั้นมีค่านิยมที่แตกต่างจากปัจจุบันโดยสิ้นเชิง อาจเพราะสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ผู้คนได้รับความรู้มากขึ้น ทำให้บางส่วนในพิธีแต่งงานโบราณนั้นหายไป แต่ถ้อยคำสำนวนที่เคยใช้นั้น กลับไม่ค่อยสูญหายไป และถ้อยคำ สำนวนเหล่านั้น สามารถบอกค่านิยมที่คนโบราณมี ได้แก่

1. ให้ความสำคัญแก่ผู้ชายมากกว่าผู้หญิง สังเกตได้จากบางสำนวนเช่น *เอาเขามาเลี้ยงพ่อเฒ่า ปานได้ข้าว มาใส่แล้วใส่เหยีย* หรือ *ชายข้างเท้าหน้า หญิงข้างเท้าหลัง* ทั้งสองสำนวนล้วนแต่เชิดชูผู้ชาย อาจเป็นเพราะในอดีต

ภาษาสะท้อนค่านิยมในประเพณีแต่งงานของคนไทย

นั้น รับประทานอาหารด้วยมีพละกำลัง ที่เหนือกว่าสตรี อย่างที่ทราบกัน ผู้ชายมักจะได้รับโอกาสทางการศึกษา การงานอาชีพมากกว่าผู้หญิง และผู้หญิงมักถูกสอนให้ทำงานบ้านงานเรือน และต้องคอยให้ผู้ชายปกป้อง

2. คู่สามีภรรยาหากรักกันยืนยาวเป็นเรื่องดี สังเกตได้จากสำนวน *ให้ถือไม้เท้ายอดทอง ครอบยอดเพชร* สำนวนนี้เป็นคำอวยพร ที่ผู้พูดต้องการให้คู่บ่าวสาวครองรักกันให้ยาวนาน หากอยู่กินร่วมกันแล้วไม่นานก็เลิกรา ก็จะมีสำนวนที่ใช้กล่าวว่า *กันหม้อไม้ทันดำ* เพื่อประชดคู่สามีภรรยาที่เลิกราทันทีที่แต่งงานกันไม่นาน

3. ให้เป็นคู่ครองที่ดี มีหลายสำนวนที่ใช้สอนคู่บ่าวสาวในวันแต่งงาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความหนักแน่น ความใจเย็น ตัวอย่างเช่น *ให้อยู่เรือนเหมือนก้อนเส้า ให้เฝ้าเรือนเหมือนแมวคราว* สอนให้ไม่ควรมีภรรยาบ่อย ดังสำนวน *เมียสองต้องห้าม*

4. ลูกหลานต้องดูแลพ่อแม่ หรือปู่ย่าตายาย เรื่องนี้จะดูชัดเจนมากในสังคมไทย คู่สามีภรรยาที่มีลูกหลานมากมาย ก็จะมีคนช่วยดูแลยามเจ็บป่วยหรือ ยามชรา เช่นตัวอย่าง *มีลูกเต็มบ้านมีหลานเต็มเมือง*

5. คู่สามีภรรยาที่มีความเหมาะสมทางด้านฐานะ ตระกูล การงาน หน้าตา เป็นเรื่องดี ดังสำนวน *สมกันตั้งกิ่งทองกับใบหยก* หากคู่บ่าวสาวมีความเหมาะสมในเรื่องดังกล่าว ก็จะได้รับคำชมตามสำนวนข้างต้น

6. เมื่อแต่งงานแล้วความรับผิดชอบก็เยอะมากขึ้น ก่อนแต่งงานนั้น ไม่ต้องมีเรื่องใดให้ต้องทำมากนัก แต่หลังจากแต่งงาน เรื่องสามี เรื่องลูกตัว ก็เพิ่มเข้ามา ไม่เพียงแต่ดูแลบ้าน ยังต้องเอาใจสามี และลูกอีก ดังสำนวนที่ว่า *มีลูกกวนตัว มีฝวักวนใจ*

## บรรณานุกรม

- เพ็ญแข วัจนสุนทร. ค่านิยมในสำนวนไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2528
- ลักขณา ศกุนะสิงห์. ความเชื่อและประเพณี : เกิด แต่งงาน ตาย. กรุงเทพฯ : พราวเพรส(2002), 2556
- วรุฑ สุวรรณฤทธิ และคณะ. วิถีไทย. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2549.
- อนูมานราชชน, พระยา. ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต “แต่งงาน”. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ภาพพิมพ์, 2531
- \_\_\_\_\_. ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต. พิมพ์ครั้งที่4. กรุงเทพฯ : ศยาม, 2551.